

Йосифович Д. І.

*кандидат юридичних наук, доцент,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
начальник кафедри соціально-гуманітарних дисциплін*

СУБ'ЄКТИ, ЯКІ НЕСУТЬ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Ключові слова: *адміністративна відповідальність, корупційне правопорушення, суб'єкти адміністративної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень, попередження та протидія корупції.*

Key words: *administrative responsibility, corruption offense, the subjects of administrative liability for corruption offenses, the prevention and combating of corruption.*

Постановка проблеми. Впродовж останніх років Україна прийняла ряд законодавчих актів, які мають за мету удосконалити вітчизняне антикорупційне законодавство. Однак, як неодноразово зазначалося керівництвом нашої держави, проведення реформ супроводжується поширенням корупції в системі державного управління, що стає на заваді практичної реалізації прав та свобод громадян, уповільнює розвиток багатьох інститутів громадянського суспільства.

Ведучи мову про дієвість запроваджуваних антикорупційних обмежень та ефективність здійснюваних для їх реалізації практичних заходів, а особливо тих, що пов'язані із застосуванням до правопорушників заходів юридичної відповідальності, все частіше йдеться про необхідність чіткого визначення кола суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення.

Аналіз досліджень даної проблеми. Дослідженню окремих питань з'ясування сутності адміністративної відповідальності

в цілому, та визначення її ролі у протидії корупції, зокрема в частині притягнення до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень присвячені роботи В. Б. Авер'янова, Д. М. Бахраха, Ю. П. Битяка, І. Л. Бородіна, І. П. Голосніченка, Є. В. Додіна, Д. Г. Заброди, О. Г. Кальмана, М. І. Камлика, Л. В. Ковалюка, Р. А. Калюжного, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, О. В. Кузьменко, М. І. Мельника, Є. В. Невмержицького, О. І. Остапенка, С. С. Рогульського, О. В. Терещука, О. В. Ткаченка, Р. М. Тучака, М. І. Хавронюка та інших.

Мета даної статті полягає в аналізі нормативно-правових актів, наукових публікацій та відомостей статистичної звітності відображених у періодичних виданнях, засобах масової інформації та мережі Інтернет, що присвячені висвітленню проблемних питань, пов'язаних з притягненням окремих категорій суб'єктів до адміністративної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень.

Виклад основного матеріалу. Значний тиск зі сторони міжнародних інституцій та необхідність приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією [1, 2] призвели до внесення відповідних змін у Закон України “Про засади запобігання і протидії корупції” [3].

Зміни також торкнулися кола суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення. Так, Законами України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією” від 18.04.2013 р. [4] та “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації державної антикорупційної політики” від 14.05.2013 р. [5] до вказаних суб'єктів віднесено посадових осіб всіх без винятку юридичних осіб публічного права, незалежно від джерел оплати їх праці. Із числа вказаних суб'єктів виключено військовослужбовців строкової служби та осіб рядового складу органів та підрозділів цивільного захисту, а фізичних осіб виділено із числа суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення, визначених у пункті 4 частини першої статті 4 Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції”, оскільки вони можуть нести відповідальність лише за прояви “активної” корупційної поведінки.

На даний час, відповідно до статті 4 Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” до суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення належать:

- 1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування:
 - а) Президент України, Голова Верховної Ради України, його Перший заступник та заступник, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, віце-прем'єр-міністри України, міністри, інші керівники центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, та їх заступники, Голова Служби безпеки України, Генеральний прокурор України, Голова Національного банку України, Голова Рахункової палати, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим;
 - б) народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад;
 - в) державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування;
 - г) військові посадові особи Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів військових формувань, крім військовослужбовців строкової військової служби;
 - г) судді Конституційного Суду України, інші професійні судді, Голова, члени, дисциплінарні інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, службові особи секретаріату цієї Комісії, Голова, заступник Голови, секретарі секцій Вищої ради юстиції, а також інші члени Вищої ради юстиції, народні засідателі і присяжні (під час виконання ними цих функцій);
 - д) особи рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, державної кримінально-виконавчої служби, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, податкової міліції, особи начальницького складу органів та підрозділів цивільного захисту;
 - е) посадові та службові особи органів прокуратури, Служби безпеки України, дипломатичної служби, доходів і зборів;

- е) члени Центральної виборчої комісії;
 - ж) посадові та службові особи інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим;
- 2) особи, які для цілей цього Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування:
- а) посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені в пункті 1 частини першої цієї статті;
 - б) особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (аудитори, нотаріуси, оцінювачі, а також експерти, арбітражні керуючі, незалежні посередники, члени трудового арбітражу, третейські судді під час виконання ними цих функцій, інші особи в установлених законом випадках);
 - в) посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, в тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема, для державного органу або державного підприємства), а також іноземні третейські судді, особи, які уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному до судового;
 - г) посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), а також члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів;
- 3) особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, відповідно до закону;
- 4) посадові особи та працівники юридичних осіб – у разі одержання ними неправомірної вигоди, або одержання від них особа-

ми, зазначеними у пунктах 1 і 2 частини першої цієї статті, або за участю цих осіб іншими особами неправомірної вигоди;

- 5) фізичні особи – у разі одержання від них особами, зазначеними у пунктах 1–4 частини першої цієї статті, або за участю цих осіб іншими особами неправомірної вигоди [3].

Окремо слід звернути увагу на те, що відповідно до Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб” від 23.05.2013 р. [6], у вітчизняне законодавство запроваджується інститут кримінальної відповідальності юридичних осіб, в тому числі й за вчинення корупційних правопорушень.

Аналізуючи наведений вище перелік суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення, можна дійти висновку про те, що не всі з них будуть виступати суб'єктами саме адміністративної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень, передбачених Главою 13-А КУпАП. Мова йде про те, що за вчинення певного адміністративного корупційного правопорушення до відповідальності можна притягнути лише ту особу, яка відноситься до визначеної категорії суб'єктів і лише тієї, що конкретно зазначена у примітці до відповідної статті КУпАП.

Так, суб'єктами відповідальності за вчинення адміністративного корупційного правопорушення передбаченого статтею 172-4 КУпАП являються особи, зазначені у пункті 1 частини першої статті 4 Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції”, за винятком депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад (крім тих, які здійснюють свої повноваження у відповідній раді на постійній основі), членів Вищої ради юстиції (крім тих, які працюють у Вищій раді юстиції на постійній основі), народних засідателів і присяжних.

За вчинення адміністративних корупційних правопорушень передбачених статтями 172-5 та 172-7 КУпАП можуть бути притягнуті до відповідальності особи, зазначені у пункті 1, підпунктах “а”, “б” пункту 2 частини першої статті 4 Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції”.

Суб'єктами відповідальності за порушення вимог фінансового контролю (стаття 172-6 КУпАП) є особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 4 Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції".

За вчинення адміністративного корупційного правопорушення передбаченого статтею 172-8 КУпАП до відповідальності можна притягнути осіб, зазначених у пункті 1 частини першої статті 4 Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції".

Суб'єктами відповідальності за нежиття заходів щодо протидії корупції (стаття 172-9 КУпАП) є посадові чи службові особи органів державної влади, посадові особи місцевого самоврядування, юридичних осіб, їх структурних підрозділів, у випадках виявлення корупційного правопорушення.

Таким чином, можна констатувати те, що адміністративне законодавство окремо не передбачає відповідальності за вчинення корупційних правопорушень наступними суб'єктами: посадовими особами іноземних держав, а також іноземними третейськими суддями, особами, які уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному до судового; посадовими особами міжнародних організацій, а також членів міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та суддями і посадовими особами міжнародних судів; особами, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, відповідно до закону; посадовими особами та працівниками юридичних осіб, а також фізичними особами.

Перераховані вище категорії суб'єктів (окрім фізичних осіб), виступали суб'єктами адміністративної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень до 18.04.2013 р. (до моменту виключення ст. 172-2 КУпАП, якою передбачалась відповідальність за одержання неправомірної вигоди).

Відповідно до даних, що містяться у Звіті про стан протидії корупції, який щорічно публікується Міністерством юстиції України,

у 2011 році за статтею 172-2 КУпАП до відповідальності було притягнуто 159 осіб (всього за звітний період притягнуто – 304 особи), у 2012 році за статтею 172-2 КУпАП до відповідальності було притягнуто 1150 осіб (всього за звітний період притягнуто – 1987 осіб).

Оскільки, на даний час, питання відповідальності за одержання неправомірної вигоди врегульовано нормами кримінального законодавства, то приналежність до вказаних категорій суб'єктів відповідальності за вчинення корупційних правопорушень має важливе значення для здійснення правильної кваліфікації, перш за все при вирішенні питань пов'язаних із застосуванням заходів кримінально-правового характеру.

Висновки. Останні зміни вітчизняного антикорупційного законодавства переконливо свідчать про домінування тенденцій щодо поступового запровадження кримінальної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень. Разом з цим, не варто недооцінювати важливість адміністративної відповідальності, яка у поєднанні з дисциплінарною, володіє величезним превентивним потенціалом у сфері запобігання та протидії корупції. Тому, суттєве звуження кола суб'єктів адміністративної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень слід визнати не достатньо виправданим з огляду на значні масштаби поширення корупції у різних сферах функціонування українського суспільства.

Список використаних джерел

1. **Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією:** міжнар. док. від 27.01.1999 р. № ETS 173 // Відом. Верховної Ради України. – 2006. – № 50, Ст. 497. – С. 1583.
2. **Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією:** Закон України від 18.10.2006 р. № 252-V // *Голос України*. – 2006. – 16 листопа.
3. **Про засади запобігання і протидії корупції:** Закон України від 07.04.2011 р. № 3206-VI // *Голос України* від 15.06.2011 – № 107.
4. **Про внесення змін до деяких законодавчих актів України** щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією: Закон України від 18.04.2013 р. № 221-VII // *Урядовий кур'єр* від 29.05.2013 № 94.
5. **Про внесення змін до деяких законодавчих актів України** щодо реалізації державної антикорупційної політики: Закон України від 14.05.2013 № 224-VII // *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2014, № 11, ст.132.

6. **Про внесення змін до деяких законодавчих актів України** щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб: Закон України від 23.05.2013 № 314-VII // Урядовий кур'єр від 27.06.2013 № 114.

Анотація

Стаття присвячена аналізу нормативно-правових актів, наукових публікацій та відомостей статистичної звітності, відображених у періодичних виданнях, засобах масової інформації та мережі Інтернет, що присвячені висвітленню проблемних питань, пов'язаних з притягненням окремих категорій суб'єктів до адміністративної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень.

Annotation

The article is dedicated to the analysis of normative legal acts, publications and statistical reporting of information displayed in periodicals, mass media and the Internet, which is devoted to problems associated with bringing certain categories of administrative liability for corruption offenses.